

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

M 0 9 2 5 1 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

☰ Izpitna pola 1 ☰

Obča zgodovina

Petek, 28. avgust 2009 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitsna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli. Pri reševanju si pomagajte s slikovnim gradivom.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte v **izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

ANTIČNA KULTURNA TRADICIJA

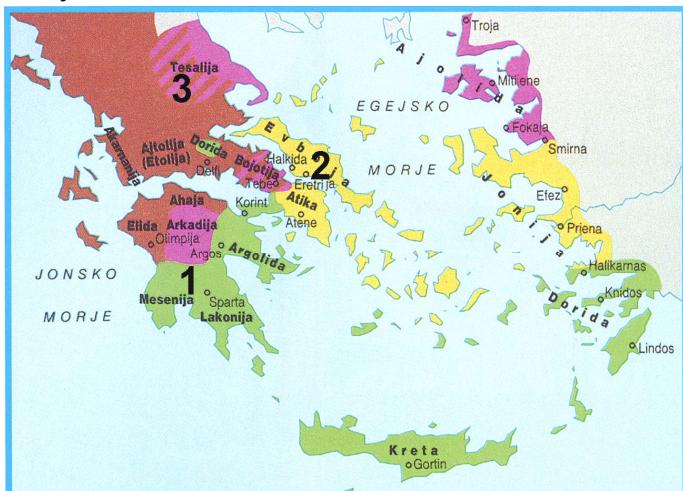
1. Grška civilizacija se je začela razvijati na jugu Balkanskega polotoka, kamor so se od začetka 2. tisočletja pr. n. št. naseljevala grška plemena.

Na zemljevidu 1 so označena področja treh grških plemen po velikem preseljevanju. Zapišite njihova imena.

Navedite dva razloga, zaradi katerih se tu ni razvila močna centralizirana država.

(3 točke)

Zemljevid 1

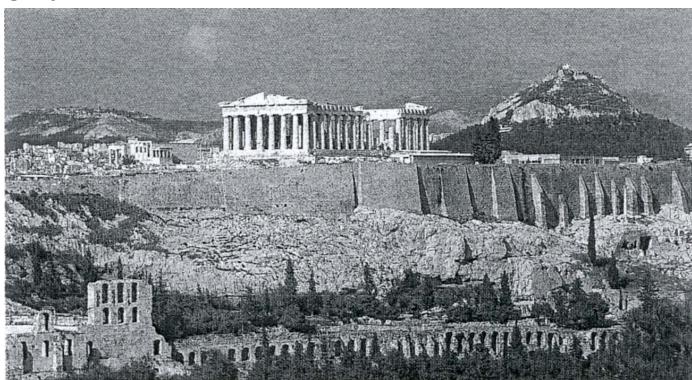
- 1 _____
 2 _____
 3 _____

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2003: Zgodovina 1, str. 78. DZS. Ljubljana)

2. Po zgodnjem zgledu Jonije se razvije v Grčiji kot splošna življenjska oblika mestna državica, imenovana polis.
 Opišite dva načina nastanka polis.

(2 točki)

Slika 1

(Vir: Kerrigan, M., 2002: Stare dobe, Stara Grčija in Sredozemlje, str. 53. Cankarjeva založba. Ljubljana)

3. Kljub različnemu razvoju polis so grška plemena in državice povezovali v enoten grški svet številni elementi.

Opišite tri elemente, ki so grška plemena povezovali v enoten grški svet.

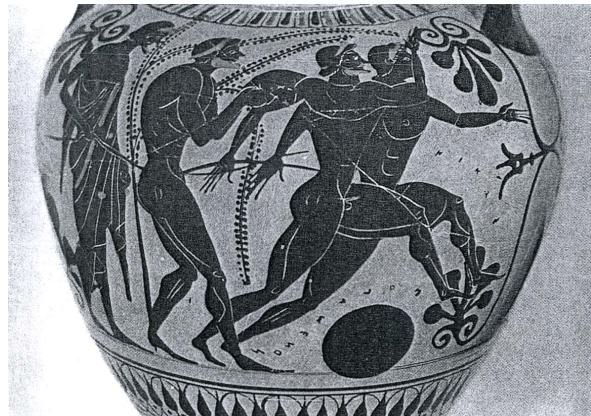
(3 točke)

Slika 2

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2003: Zgodovina 1, str. 104. DZS. Ljubljana)

Slika 3

(Vir: Kronika človeštva, str. 79, Mladinska knjiga. Ljubljana, 1997)

4. Med najpomembnejše atenske zakonodajalce sodi Solon.

Pojasnite Solonovo timokratično ureditev.

Od česa so odvisne politične pravice?

(2 točki)

5. Za razvoj atenske demokracije je bilo zaslužnih več zakonodajalcev.
Povežite oba stolpca, tako da pred ukrep v desnem stolpcu vpišete ustrezno črko izpred imena zakonodajalca v levem stolpcu.

(3 točke)

A Klisten	_____ Državo vodita areopag in devet arhontov, ki so lahko izvoljeni le iz prvega razreda.
B Solon	_____ Vojaška oblast je pripadla strategom, ki so lahko ostali na položaju več let.
C Periklej	_____ Uvedel je plačevanje dnevnic na zasedanjih skupščine in omogočil vsem svobodnim državljanom ne glede na premoženje udeležbo v političnem življenju.
	_____ Črtal je vse dolgove kmetom in prepovedal zadolževanje za osebno svobodo.
	_____ Svet petstotih so razdelili na deset skupin s po 50 člani (pritanije) in je bil nekakšna vlada.
	_____ Namesto štirih starih je ustanovil deset novih fil.

6. Zakonodajalec Klisten je izvedel vrsto reform, s katerimi je razširil v Atenah politične pravice na ljudstvo.

Poimenujte in opišite ukrep, s katerim je poskušal Klisten zaščititi demokratično ureditev.

(2 točki)

Slika 4

(Vir: Berzelak, S., 2002: Stare dobe, Zgodovina za 1. letnik gimnazij,
str. 73. Modrijan. Ljubljana)

7. Atenska demokracija je v Periklejevem času dosegla vrhunec.
Pojasnite, kako so dodeljevali uradniške službe in kaj so hoteli s tem preprečiti.
(2 točki)
8. Večji del Peleponeza je obvladovala vojaška država Šparta. Njen politični sistem je bil svoje čase najnaprednejši v Grčiji.
Navedite obliko vladavine, ki je bila značilna za Šparto.
Glede na vir navedite tri naloge kraljev v Šparti.
(3 točke)

Lakedaimonci priznavajo svojima kraljema tele častne pravice: dvoje duhovništev, Zeusa Lakonca in Zeusa Uranijca. Vojskovati se smeta po svoji volji s katerokoli deželo in noben Spartanec jima tega ne more braniti, če noče, da bi bil izobčen. Kadar odhajajo na vojsko, stopata kralja spredaj, pri umiku sta poslednja ...
V miru imata pa tele privilegije: pri gostiji ob javnih daritvah sedeta kralja prva k mizi, njima je treba prvima postreči in od sleherne jedi dobita dvakrat toliko kakor drugi gostje. Dalje imata prvenstvo pri izlivanju pitnega daru in kože darovanih živali so njune ... Kralja hranita oraklje, ki jih dobivata, držati jih morata v tajnosti, samo še pitljci poznajo njih vsebino. V izključno pravico kraljev sodi odločanje o tem, kdo naj dobi domiščarico (najstareša hči, ki deduje rodbinsko premoženje), ako je ni že oče sam zaročil, in pa razsojanje prepirov zavoljo javnih potov. Kralja se udeležujeta tudi sej sveta starešinstva, ki šteje 28 članov ...

(Vir: Kos, M., in drugi, 1980: Zgodovinska čitanka za šesti razred, str. 14. DZS. Ljubljana)

9. Špartanska družba je bila stogo ločena na tri razrede, ki so imeli različno vlogo v družbi.
Obkrožite dve pravilni trditvi.

(2 točki)

- A Periojki so se ukvarjali s poljedelstvom in živinorejo, pa tudi z obrtjo in trgovino in so predstavljali jedro špartanske vojske.
- B Proti periojkom so mladi špartiani priejali vojne pohode, imenovane sisitije.
- C Špartiani so bili potomci Dorcev ter so imeli vse osebne in politične pravice.
- D Da bi lahko obdržali oblast, so špartiani tudi v mirnem času živelii kot vojaki.

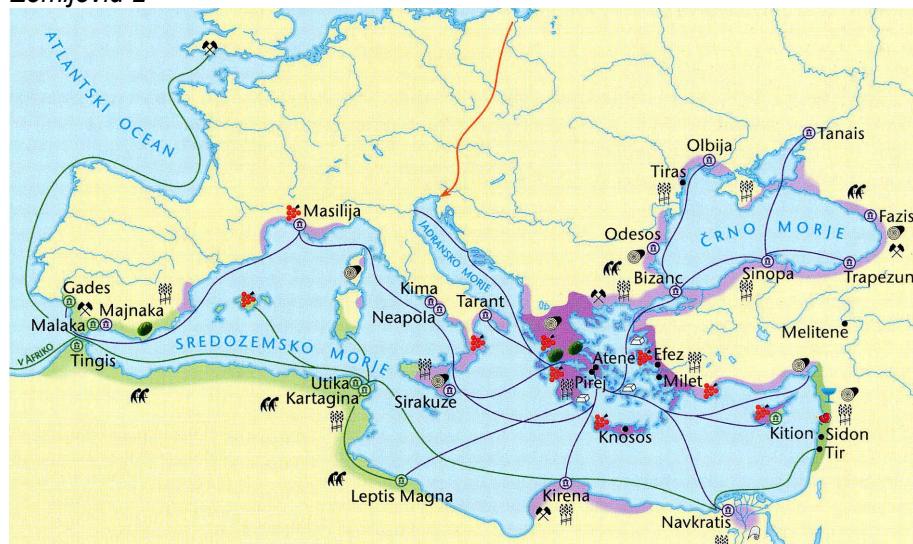
10. Politično povezovanje grških polis je privelo do ustanovitve dveh vojaško-političnih zvez.
Navedite obe vojaško-politični povezavi in njeni voditeljici.
Navedite razloge za nastanek ene zvezze.

(3 točke)

11. V 8. stoletju pr. n. št. se je začela velika grška kolonizacija, s katero so začeli ustanavljati nova naselja na obalah Sredozemskega morja.
Navedite dva vzroka za veliko grško kolonizacijo.
S pomočjo zemljevida 2 naštejte tri območja grške kolonizacije.
Navedite, kaj so iz kolonij Grki najpogosteje uvažali (2 artikla) in kaj so izvažali v svoje kolonije (2 artikla).

(4 točke)

Zemljevid 2

(Vir: Berzelak, S., 2002: Stare dobe, Zgodovina za 1. letnik gimnazij, str. 69. Modrijan. Ljubljana)

12. Po grško-perzijskih vojnah so Atenci zgradili novo mesto, veliko lepše od prejšnjega. V njem se razvijejo poleg umetnosti tudi književnost, filozofija in druge znanosti. To obdobje imenujemo zlata doba Aten.

Povežite grške ustvarjalce z njihovimi deli ali dejavnostjo tako, da črko pred levim stolpcem zapišete na črto pred desnim stolpcem.

(3 točke)

A Fidija	_____	peleponeške vojne
B Sokrat	_____	metalec diska
C Herodot	_____	Oresteja
D Ajshil	_____	filozofija
E Tukidid	_____	zgodbe
F Miron	_____	Atena parthenos

13. V 6. stoletju pr. n. š. se je razvila filozofija. Primerne gospodarske, socialne in politične razmere so omogočile ločitev mitologije in razumske razlage sveta.
Na katerem delu grškega prostora so se pojavili prvi filozofi, navedite ime enega izmed njih.
S katerim temeljnim problemom so se ukvarjali in kako jih zaradi njihovega gledanja imenujemo?

(3 točke)

Zakaj iz česar stvari so in iz česar od kraja nastanejo in v čem naposled izginejo, v tem ko podstat kot taka ostane, le da se po oblikah menjuje, to, pravijo je prvina in pravzrok vsemu, kar biva, in zato mislijo, da se nobena reč niti iz ničesa ne roditi niti v ničesu ne premine, ker pač taka podstat vedno obstaja ... Zakaj neka podstat mora biti, bodi že ena sama, bodi da jih je več, iz katerih se vse drugo poraja, sama pa ostane dalje.

(Vir: Sovre, A., 2002: *Predsokratiki*, str. 32. Slovenska matica. Ljubljana)

14. Svoj vrh je filozofija dosegla v Atenah, kjer so delovali mnogi znani filozofi.
Kako se je imenovala šola, ki jo je Platon ustanovil v Atenah?

(1 točka)

15. Osvajanja Aleksandra Velikega so razširila grški jezik in kulturo.
Kako imenujemo to dobo stavljanja grške kulture z vzhodno kulturo?
Navedite mesto in ustanovo, ki predstavlja središče te kulturne dejavnosti.

(2 točki)

16. V tem obdobju se je dobro razvila tudi znanost.
Navedenim znanstvenikom helenistične dobe pripišite področje njihove dejavnosti.

(3 točke)

Aristarh _____

Eratosten _____

Evklid _____

17. Rimska družba se je delila na dve pravno, premoženjsko in številčno bistveno različni plasti, patricije in plebejce. Dobri dve stoletji trajajoči spopadi med njima so kot najpomembnejši družbeni pojav bistveno vplivali na državnopravno ureditev Rima v zgodnji dobi republike. V krajšem razmišljanju opišite ta boj, v katerem so se politične pravice obeh slojev skoraj popolnoma izenačile. Pri zapisu upoštevajte: vlogo ljudskih tribunov, potrebo po zapisu prvih zakonov, imenujte zakone in navedite dve pravni področji, ki so ju urejali zakoni; s katerim dokumentom pride do popolne izenačitve pravic vseh rimskih državljanov.

(5 točk)

VII 1 Če tat krade ponoči in je pri tem ubit, je ubit v skladu z zakonom; če pa krade podnevi, se ne sme ubiti, razen če se brani z orožjem.

VII 10 Če kdo pase živino na tujem posestvu, naj poravna škodo. Če pa namerno in zavestno pase ponoči zato, da bi povzročil škodo, se ubije z obešenjem.

(Vir: Jernejič, R., A., 2002: Zgodovina na maturi 2, str. 19. DZS. Ljubljana)

18. Največja zgodovinska zasluga vladarja, za katerega je Bizanc doživel zlato dobo, je, da je dal zbrati in urediti vse veljavno rimske pravo.

Kdo je bil ta vladar?

(1 točka)

19. Rimska književnost se je najprej razvila pod vplivom grške in helenistične kulture, ob koncu republikanske dobe pa se je osvobodila grških vplivov.

Imenujte največjega rimskega epika in njegovo najpomembnejše delo.
Kaj je opisal v tem delu?

(2 točki)

20. Z rimske politično širitevijo se je začela tudi romanizacija osvojenih dežel.
 Glede na vir pojasnite pojem romanizacija.
 Kako Tacit ocenjuje ta pojav pri prebivalstvu v provincah?
 V katerem delu imperija je bila romanizacija šibkejša in zakaj?

(3 točke)

Tisti, ki so bili nedavno tega odklanjali rimske govorico, so si zdaj prizadevali za umetnostjo govorništva. Od zdaj je tudi naša noša pridobivala ugled, ljudje so pogostoma nosili togo. Počasi so poiskali mikavnost razkošja. Stebrišča, kopališča, slastne pojedine in take stvari so neizkušenim veljale za fino odliko, ko so bile v resnici le del hlapčevstva.

Tacit, Agrikola 21

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 240, Cankarjeva založba. Ljubljana)

21. Latinski jezik se je kljub propadu Rima in uveljavitvi različnih drugih jezikov ohranil vse do današnjega časa.
 Navedite eno znanstveno področje, na katerem je latinski jezik še danes v rabi.

(1 točka)

22. Eden največjih dosežkov rimske civilizacije so ceste. Nekatere od njih so se ohranile vse do danes in pričajo o odlični kakovosti gradbenih del.
 Navedite za kaj so Rimljani uporabljali ceste (dva namena).

(2 točki)

Slika 5

(Vir: Klasična doba, Helenistična doba. Človek in čas, str. 159. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1997)

23. Rimljani so se v gradbeništvu in arhitekturi zgledovali pri Etruščanih in Grkih.
Navedenim elementom pripišite črko E, če menite da so to prevzeli od Etruščanov, in črko G, če menite, da so to prevzeli od Grkov.

(2 točki)

Slika 6: Jupitrova vrata

- jonski steber
- gradnja vodovodov in mostov
- gradnja obokov in kupol
- gradnja gledališč

(Vir: Cunliffe, B., 1982: *Rimljani*, str. 317, Cankarjeva založba. Ljubljana)

24. Srce Rima je bil forum, na katerem so Rimljani postavili monumentalne zgradbe, ki so nastale iz praktičnih potreb.
Navedite dve dejavnosti, ki sta potekali na rimskem forumu.
Navedite dva različna tipa objektov, postavljenih na rimskem forumu.

(2 točki)

Slika 7

(Vir: Artner, T., 1968: *Srečanje z antično umetnostjo*, str. 216, Mladinska knjiga. Ljubljana)

25. Rimljani so grškim božanstvom dali svoja imena in jih prilagodili svojim potrebam.
Kako se imenuje rimsko svetišče vseh božanstev, v katerem je tedaj stalo 12 vrhovnih
božanstev?

(1 točka)

Slika 8

(Vir: Artner, T., 1968: Srečanje z antično umetnostjo, str. 224,
Mladinska knjiga. Ljubljana)

Prazna stran